

a gazdaktól az illetményeket, ha baj volt, értesítette a jószág tulajdonosait; Demeter napkor elszámolt;¹⁷

fa-, széna-, tőkebíró többekkel közös fa, széna, tőke tulajdonosai társaságának elnöke;¹⁸

fabíró, Háromszékben az az előljáró, ki a község erdejére ügyel fel,¹⁹ vagy fabecsléssel megbízott ember;²⁰

erdőbíró, erdőfelügyelő, erdőmester, erdész,²¹ uradalmakban is előfordul,²² az erdők kezelésével és hasznóvételek ellenőrzésével megbízott tisztviselő.

Ezen állások vagy megszűntek, mint feleslegesek, vagy hatáskörük átment más törvény által szabályozott állás körébe (vö. erdész) vagy pedig, minthogy sok esetben magánjogi jellegűek voltak, megmaradtak ma is annak.

¹ MNyr. 17 : 223. — ² Horpács, MNyr. 14 : 432., v. ö. pajtapásztor, MNyr. 17 : 223. — ³ MNyr. 17 : 223. — ⁴ OklSZ., PPBt., GékárCs. 5 : 316., Gazd. tört. Szemle 6 : 178. — ⁵ Takács 3 : 227. — ⁶ Debrecen város jegyzőkönyvei, Nyelvtud. Közl. 26 : 344. — ⁷ Mon. Hst. 1 : 183., 239. — ⁸ Kisvárdá, Etéd, Háromszék megye, MNyr. 17 : 138., Tör. Magy. Eml. 1 : 183.; v. ö. valami élelmezési tiszt, MNyr. 17 : 91. — ⁹ Háromszék megye MNyr. 17 : 137. — ¹⁰ Gyergyó, MNyr. 34 : 321. — ¹¹ Péteri, Kúnszentmárton, Szentest MNyr. 17 : 223. — ¹² Gazd. tört. Szemle 6 : 82. — ¹³ Urb. et Cons. 1 : 26. — ¹⁴ MNyr. 17 : 223. ¹⁵ Péteri, Kúnszentmárton, Szentest, MNyr. 17 : 223. — ¹⁶ Gazd. tört. Szemle 6 : 306., erre vonatkozólag v. ö. még Tagányi: Magy. Erdészeti Okl. 5 : 343. — ¹⁷ Geleji 2 : 337., MNyr. 17 : 223. — ¹⁸ MNyr. 17 : 138. — ¹⁹ Tör. Magy. Eml. 1 : 139., MNyr. 17 : 39., 137. — ²⁰ Borszöresök, MNyr. 17 : 138., 176. — ²¹ Kisvárdá, MNyr. 17 : 525., Etéd, MNyr. 17 : 138., 91., Gazd. tört. Szemle 5 : 408., 462. — ²² MNyr. 17 : 138.

(Folyt. köv.)

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Kecskemét.

E névről már többször írtak, legutóbb a *Magyar Nyelvben* (XXIII, 75), ahol eredetére határozott felvilágosítást most sem tudnak adni, de felhívják a figyelmet arra, hogy össze lehet vetni a *Kecskemégy*, *Dinnyés méd* stb. helynevekkel, mert hangtörténetileg a *méty*, *mét*, *mégy*, *méd* egyazon szónak a változatai. Kecskemét tehát összetétel és bátran kereshetjük benne a *kecske* szót.

Ez a magyarázat csak félig elégíthet ki bennünket. Hogy a névben *kecske* szavunk benne van, régen megírta *Hornyik* (Kecskemét története 1860, I:106, 140 stb. és posztumusz munkája: Kecskemét gazdasági fejlődésének története 1927). Sőt a második tagot is magyarázza a feltételezett *mét* (*megy*) szóból, vagyis a név annyit jelentene, mint *Kecskejárás*, *Kecskelegelő* s a nevet az eredetileg kir. udvarnok-telep „nagyszerű kecsketenyészetétől kapta“. Még vigasztalja is polgártársait, hogy ne röstelkedjenek, hogy elődeik kecskepásztorok voltak. Akkor persze Kecskemét még kisebbszerű falu lehetett.

A név második tagjában csakugyan *megye*, *megya* = mesgye, határ, szél, vég stb. jelentésű szavunkat tételvezhetjük fel. Ez összetett.

birtokos alakban sűrűn és korán előfordul helyneveink között. Pld. *Megyeág* (vö. *Végág*), *Megyehid*, *Megyepatak* (vö. *Határpatak*) stb. Néha nehéz elválasztani a hasonlóképen írt *meg* (möge valaminek), sőt *meggy* szavunktól is, de előjön olyan összetételekben is, hogy a *megye* az utólag. Pld. *Ölvesmegyája*, *Leánymegyealja* (vö. *Leányhatár*), *Mező-ér megye* OklSz. „ér“ alatt), vagy *Kakasmegya*, semita metalis terrae Szil 1276-ban, azaz *Kakas megyé*-nek nevezett határösvény. Idevaló talán Nagybjom közelében *Székmegye*-tanya (tehát nem *Székmegye*-tanya).

Kalocsa környékén több *mégy* összetételű helynevünk van (Kecskemégy, Homokmégy stb.). A szomszédban találjuk *István megyé*-t. Ez jelenleg Baja egyik városrésze, Szent István falu szomszédjában, vagyis bizonyára annyi, mint Szent István határa, széle. Ennek alapján is azt mondjuk tehát, hogy az eredeti alak a *megye* volt s ez vonódott össze *mégy*-gyé, talán a birtokos ragnak érzett e elhagyásával. Támogatására felhozzuk a csanádmegyei *Mégy*-et (*Borovszky*: Csanád vm. tört. I:109, II:383), mely 1393-ban *Meeg*-nek (olv. Mégy), 1590-ben *Meghe*-nek (olv. Megye) volt írva, ma pedig szerb ajkon *Megye*-nek mondják.

Kecskemét tehát szerintiünk úgy tagolandó: *Kecske megye* s ebből lett talán ilyen sorrendben *Kecskemégy*, *Kecskeméd*, *Kecskemét*.

A *kecske* azonban itt szerintiünk nem köznév, hanem személy- és ebből birtoknév. A *kecske* személy- és helynévként előfordul. A Kúnságon meg éppen gyakori a másik török kecskét jelentő szóból képzett személy-helynév a *Teke* (pld. *Tekehalom*), a török *Tepe*-halommal együtt.

A *Kecskeméttel* azonos képzésű *Kakas-megya*-ban (Tolna m.) az előtag szintén személynév, ha esetleg nem is birtoknév. (A kúnsági *Kakassék* se a kakasról van elnevezve.) Meg kell ehhez jegyeznünk, hogy Tolnában *Kakas* család és *Kakasd* falu is volt. (*Csánki*.)

A *Kecskeméttel* egyidős, szomszédos puszták, csaknem mind személynevekből vannak képezve. Ilyen tehát váracsunk neve is, vagyis „nagyszzerű kecsketenyésztést“ vagy „terjedelmes juhászatot“ a szomszédos *Juhász-egyház-pusztá* neve alapján itt ne keressünk.

A várossal szomszédos *Kerekegyháza* mellett volt *Aranyegyháza* helység. Semmi kétség, hogy ebben az előtag az alapító *Arany* családnév s így a vele határos *Aranyhomoka* is *Arany* nevű birtokosa után kapta nevét (vö. *Alpár* homoka, *Ugula* homoka, *Kolpa* korhánya stb. u. ott). Ezzel viszont *Chederhomoka*, Hornyik szerint *Csödör homoka* volt szomszédos (i. m. 15), amiből azonban akárcsak az arany-ból még boldogemlékezeti Hornyik sem következtetett csödörtenyésztésre. Nem is lehet, mert ez a szó akkor még nem volt meg nyelvünkben s a *Cheder*-ben bizonyára a régi *Chidur* (olv. *Csidur*) személynevünket gyaníthatjuk pld. *Tihanyi* összeírás 1211). Ez lett a nép száján *csödörre*, amint ugyanitt a két *Ágosegyháza* is eredetileg bizonyára *Ákusegyháza* lehetett (török sz. név) s *Tölfá*-ból is *Talfa* (Talfája) lett idők folyamán.

Hogy helyneveink ismerete mennyire fogyatékos a „honismeret“ mai korszakában is, mutatja hogy pld. az Ifjúság és Élet c. földrajzi lapunkban is *Bugaci* pusztát olvasunk, holott annak *Bugac* a becsületes neve, lévén régebben *Bugac-háza*, tehát *Bugac* nevű embernek a „szállása“, amiképpen van ma *Bócsa*, régebben pedig *Bócsaszállás*.

Bátty Zsigmond.